

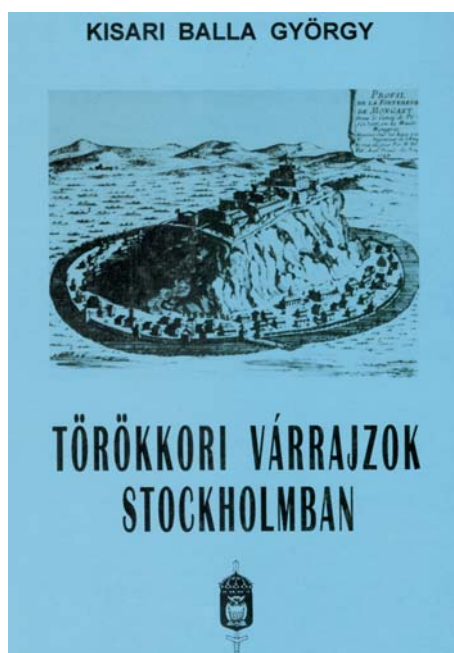
György Kisari Balla and His Three Books

From 1972, the Hungarian cartographer György Kisari Balla examined manuscript maps and plans made in the time of Turkish wars, and which refer to the Hungary at that time. Up till now he had published three books on the subject in his own publishing enterprise in Budapest.

His long-term research on identification of the plans of Hungarian fortresses which are kept in the Royal War Archive (Kungliga Krigsarkivet) in Stockholm are published in the book *Törökkori várrajzok Stockholmban* (Plans of Fortresses from Turkish time in Stockholm) in 1996. In the Stockholm archive, 122 hand-made in colours, fortress plans and maps from the time of Turkish conquests can be found. The unknown Swedish archivist bended fortress plans into a volume and numerated them from 1 to 100. That volume can be found in the group of manuscript maps *Handritade kartverk 23*, and the rest of the maps are on separate sheets. In the book *Törökkori várrajzok Stockholmban* only back and white reproductions of all 122 cartographic presentations are published. Beside the foreword, which is in Hungarian, Swedish, English and German, the rest of the text is just in Hungarian.

Two years later, György Kisari Balla published the book *Száz várrajz Württembergben = Hundert Festungspläne in Württemberg* in which he dealt with fortress plans from the volume *Karten Sammelband 35* which is kept in the State Library of Württemberg (Württembergische Landesbibliothek) in Stuttgart. The book is written in Hungarian and German, and reproductions of all 100 maps are in it, mostly black and white. A presentation of that book was written by M. Slukan Altić and published in the first issue of the *Kartografija i geoinformacije* journal.

After research in Stuttgart and Karlsruhe in 1997, the author came to conclusion that volumes from Stockholm and Stuttgart are almost identical. The watermarks are the same and confirm that the plans were made approximately at the same place and in the same time. Both volumes contain 100 same plans of same fortresses, and they present castles (strongholds), fortresses and

sieges in Hungary, on the Balkan and the Mediterranean in 16th and 17th century, and they are made in ground plan or in bird's view.

The third book entitled *Karlsruhei térképek a török háborúk korából = Kriegskarten und Pläne aus der Türkenzeit in der Karlsruher Sammlungen* is, as the previous one, bilingually Hungarian-German edition, published in 2000, with 701 pages. In the foreword of that book, the author points out that due to the Hungary's tempestuous history most of the manuscript maps are located in the foreign map collections. Afterwards, he emphasizes that Karlsruhe is, after Vienna, the richest in maps concerning Hungary. The State Archives of Baden (Badische Generallandesarchiv – GLA) and the State Library of Baden (Badische Landesbibliothek) in Karlsruhe, besides several hundred printed maps also keep 407 manuscript maps in colour, from the time of Turkish wars. This book is a valuable piece, for it not only contains reproductions of 407 manuscript maps, but also because of the author's effort to help the reader, the whole text on the maps is published in the language in which it is written (German, French, Italian, Spanish and Latin) and translated to Hungarian. That is, indeed, a great author's contribution to the research of map and plan collections from Karlsruhe.

All three of the briefly described books contain a great number of plans of Croatian fortresses, mostly unsigned and undated. They can be used to compare plans of the same fortresses, which are kept in various collections, and for further research of their author and more accurate determination of the date of production. Although some mistakes are made in fortress names (e.g. instead of the fortress Jesenice is Jasenovac, Cirkvena is Crikvenica, and Zagreb is put instead of the settlement Mezökeresztes which is in Hungary, etc.), most of those mistakes are corrected in the second and third book. All three books are valuable pieces, not only for cartographers, but also for art historians, and, in general, for all those interested in Croatian culture.

György Kisari Balla i njegove tri knjige

Mađarski kartograf György Kisari Balla bavi se još od 1972. godine proučavanjem rukopisnih karata i planova nastalih u vrijeme turskih ratova, a koji se odnose na tadašnju Ugarsku. Do sada je na tu temu objavio tri knjige u vlastitom izdanju u Budimpešti.

Svoja dugogodišnja istraživanja na identifikaciji (prepoznavanju) planova ugarskih utvrda koji se čuvaju u Kraljevskom ratnom arhivu (Kungliga Krigsarkivet) u Stockholmu objavio je u knjizi *Törökkori várrajzok Stockholmban* (Planovi utvrda iz turskog doba u Stockholmu) 1996. godine. U arhivu se nalazi 122 u boji ručno rađena plana utvrda i karata iz vremena turskog osvajanja. Nepoznati švedski arhivist je planove utvrda uvezao u svezak i numerirao ih od 1 do 100. Taj se uvez nalazi u skupini rukopisnih karata *Handritade kartverk 23*, a ostale karte su na pojedinačnim listovima. U knjizi *Törökkori várrajzok Stockholmban* objavljene su crno-bijele reprodukcije sva 122 kartografska prikaza. Osim predgovora koji je na mađarskom, švedskom, engleskom i njemačkom, ostali tekst je samo na mađarskom jeziku.

Dvije godine kasnije György Kisari Balla objavio je knjigu *Száz várjaz Württembergben = Hundert Festungspläne in Württemberg* u kojoj je obradio planove utvrda iz uveza (sveska) *Karten Sammelband 35* koji se čuva u Zemaljskoj knjižnici Württemberga (Württembergische Landesbibliothek) u Stuttgartu. Knjiga je napisana na mađarskom i njemačkom jeziku, a u njoj su dane reprodukcije svih 100 karata, većinom crno-bijele. Prikaz te knjige napisala je Mirela Slukan Altić i objavila u 1. boju časopisa *Kartografija i geoinformacije*.

Istraživanjem u Stuttgartu i Karlsruheu 1997. godine, autor je došao do zaključka da su svesci iz Stockholma i Stuttgarta gotovo identični. Isti vodeni znak potvrđuje da su planovi izrađeni približno u isto vrijeme i na istom mjestu. Oba sveska sadrže po 100 planova istih utvrda, a prikazuju dvorce (tvrđave), utvrde i opsade u Ugarskoj, na Balkanu i

Sredozemlju u 16. i 17. stoljeću, a izrađeni su u tlocrtu ili iz ptičje perspektive.

Treća knjiga s naslovom *Karlsruhei térképek a török háborúk korából = Kriegskarten und Pläne aus der Türkenzeit in der Karlsruher Sammlungen* je, kao i prethodna, dvojezično mađarsko-njemačko izdanje objavljena 2000. godine na 701 stranici. U predgovoru te knjige autor ističe da se zbog burne povijesti Ugarske najviše rukopisnih karata nalazi u inozemnim kartografskim zbirkama. Zatim naglašava da je Karlsruhe nakon Beča najbogatiji kartama koje se odnose na Ugarsku. Glavni zemaljski arhiv Badena (Badische Generallandesarchiv – GLA) i

Zemaljska knjižnica Badena (Badische Landesbibliothek) u Karlsruheu, osim više stotina tiskanih karata čuvaju i 407 rukopisnih karata u boji iz doba turskih ratova. Ova je knjiga vrijedno djelo ne samo što sadrži reprodukcije 407 rukopisnih karata i planova, nego što je autor želeći pomoći čitatelju, cijeli tekst koji se nalazi na kartama objavio na jeziku na kojem je pisan (njemački, francuski, talijanski, španjolski i latinski) te preveo i na mađarski jezik. To je zaista veliki autorov prinos proučavanju zbirke planova i karata iz Karlsruhea.

Sve tri ukratko opisane knjige sadrže veliki broj planova hrvatskih utvrda, većinom nepotpisanih i nedatiranih. One mogu poslužiti za usporedbu planova istih utvrda koji se nalaze u različitim zbirkama, te za daljnja istraživanja oko njihova autorstva i točnije datacije. Iako su u prvoj knjizi učinjene neke pogreške kod naziva utvrda (npr. umjesto utvrde Jesenice je Jasenovac, Cirkvena je Crikvenica, a umjesto mjesta Mezökeresztes koje se nalazi u Mađarskoj stavljen je Zagreb, itd.), većina tih pogrešaka ispravljena je u drugoj i trećoj knjizi. Sve su tri knjige vrijedna djela, ne samo za kartografe, nego i za povjesničare umjetnosti i općenito sve one koje zanima hrvatska kultura.

Ivka Kljajić

Povijesna kartografija - Kartografski izvori u povijesnim znanostima

Mirela Slukan Altić

Izdavačka kuća Meridijani iz Samobora objavila je 2003. godine knjigu *Povijesna kartografija – Kartografski izvori u povijesnim znanostima* autorice dr. sc. Mirele Slukan Altić. Recenzenti su bili prof. dr. sc. Drago Roksančić, dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević i dr. sc. Mirjana Matijević Sokol.

Knjiga obuhvaća 495 stranica formata 28×21 cm, tvrdo je ukoričena i nosi oznaku ISBN 953-7004-75-9. Tekstualni dio knjige podijeljen je na pet dijelova, a svaki od njih na nekoliko poglavlja i potpoglavlja.